КЛУБ МАТЕМАТИЧЕСКИ ТАЛАНТИ – УЧЕБНА 2022- 2023 ГОДИНА

КЛАС:	**7**
КРЪГ:	**1**
Адрес за изпращане решенията на задачите	**talanti_7@abv.bg**
Срок	**20 октомври 2022**
Тема 2	**15 октомври 2022 г.** **www.mathematicalmail.com**

Здравейте,

Това е тема № 1 от клуб „Математически таланти“ за 2022 г.- 2023 г.

Какви са нашите очаквания?

В посочения срок **да ни изпратите**:

- отговори и по възможност решения на задачите за самостоятелна работа;
- бележки по условията на задачите;

Оформлението на листовете да е в следния вид:

Име на детето, клас, училище, населено място

(данните ще се използват при издаване на сертификат **за участие)**

№ на задачата	**Отговор**	**Решение**

Резултати от кръга

След проверка на представените отговори и решения ще получите резултат от проверка. Всеки правилен отговор на всяка задача се оценява с 2 точки, ако отговорът е непълен – с 1 точка, ако отговорът е грешен или не е посочен – 0 точки.

Следващият кръг

В посочените срокове ще изпращаме на Вашите адреси темите за разглеждане.

Ще изпращаме и обобщение на бележките Ви по условията на задачите и техните решения, ще цитираме имената на участниците, които са ги предложили.

Условията за участие в клуба

След кръг 2 всички участници, които са изпратили отговори и решения на първите две теми за своя клас, ще получат графика и условията за продължаване на участието в клуба.

В тема 1 Ви предлагаме

УСЛОВИЯ, ОТГОВОРИ И КРАТКИ РЕШЕНИЯ НА ЗАДАЧИТЕ ОТ НАЦИОНАЛНОТО ВЪНШНО ОЦЕНЯВАНЕ ЗА ШЕСТИ КЛАС ПРЕЗ 2009 Г. И 2009 Г.

Задача 1. (*задачата е под № 1 от Националното външно оценяване за 6. клас през 2009 година*) На колко е равен сборът на числата 3,4 и $-9{,}1$?

а) – 5,7 б) 12,5 в) – 12,5 г) 5,7

Решение:

3,4 + (– 9,1) = 3,4 – 9,1 = – 5,7 ⟹ **Верен отговор:** а) – 5,7.

Задача 2. (2 - 2009)

Разликата на 3 и – 8 е равна на:

а) – 5 б) 5 в) −11 г) 11

Решение: 3 – (– 8) = 3 +8 = 11⟹ **Верен отговор:** г) 11 .

Задача 3. (3 - 2009)

На колко е равна стойността на израза $6-(2{,}14-9{,}5)$?

а) 1,36 б) 13,36 в) 5,64 г) 17,64

Решение:

Ще пресметнем по два начина:

$6-(2{,}14-9{,}5)=6-(-7{,}36)=6+7{,}36=13{,}36.$

$6-(2{,}14-9{,}5)=6-2{,}14+9{,}5=3{,}86+9{,}5=13{,}36$

⟹ **Верен отговор:** б) 13,36.

Задача 4. (1 - 2010)

$$1{,}3-1{,}7+1{,}1-1{,}9+0{,}2=$$

а) 10 б) 1 в) 0 г) −1

Решение:

Ще пресметнем по два начина:

$$1{,}3-1{,}7+1{,}1-1{,}9+0{,}2=-0{,}4+1{,}1-1{,}9+0{,}2=$$

$$= 0{,}7 - 1{,}9 + 0{,}2 = -1{,}2 + 0{,}2 = -1$$

$$1{,}3 + 1{,}1 + 0{,}2 - 1{,}7 - 1{,}9 = 2{,}6 - 3{,}6 = -1$$

$\Longrightarrow$ **Верен отговор:** г) -1.

Задача 5. (2 - 2010)

$$\left(-\frac{3}{2}\right):\frac{3}{4} =$$

а) -2 б) $-\frac{9}{8}$ в) $-\frac{1}{2}$ г) $\frac{1}{2}$

Решение:

$\left(-\frac{3}{2}\right):\frac{3}{4} = \left(-\frac{3}{2}\right).\frac{4}{3} = -\frac{3.4}{2.3} = -\frac{2}{1} = -2 \Longrightarrow$ **Верен отговор:** а) -2.

Задача 6. (4 - 2009)

Кое от числата $-4{,}1567$; -50; $\frac{1}{1000}$ и $-0{,}003$ е най-малко?

а) $-4{,}1567$ б) -50 в) $\frac{1}{1000}$ г) $-0{,}003$

Решение:

$-50 < -4{,}1567 < -0{,}003 < \frac{1}{1000} \Longrightarrow$ **Верен отговор:** б) -50.

Задача 7. (3 - 2010)

Вярната подредба на числата $a = -2{,}5$; $b = 0{,}05$; $c = -2{,}1$ е:

а) $a < b < c$ б) $b < c < a$ в) $c < a < b$ г) $a < c < b$

Решение:

$a = -2{,}5 < c = -2{,}1 < b = 0{,}05 \Longrightarrow$ **Верен отговор:** г) $a < c < b$.

Задача 8. (4 - 2010)

Коя от точките на чертежа съответства на числото $-0{,}5$ от числовата ос?

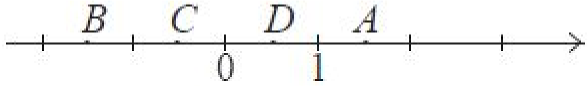

а) A б) B в) C г) D

Решение:

$-0,5$ е вляво от 0. Това е точката C.

Точките *B, C, D* и *A* са съответни на числата -1,5; -0,5, 0,5 и 1,5.

$\Longrightarrow$ **Верен отговор:** в) *C.*

Задача 9. (5 - 2010)

$$\left|-\frac{7}{2}\right|+\frac{7}{2}=$$

а) -7 б) 0 в) 3,5 г) 7

Решение:

$\left|-\frac{7}{2}\right|+\frac{7}{2}=-\left(-\frac{7}{2}\right)+\frac{7}{2}=\frac{7}{2}+\frac{7}{2}=\frac{14}{2}=7 \Longrightarrow$ **Верен отговор:** г) 7.

Задача 10. (7 - 2010)

$$(-2)^2+3:(-1)=$$

а) 7 б) 1 в) -1 г) -7

Решение:

$(-2)^2+3:(-1)=4-3=1 \Longrightarrow$ **Верен отговор:** б) 1.

Задача 11. (13 - 2010)

$$\left(-\frac{(-4)^2}{2^3}\right)^3=$$

а) -8 б) $-\frac{1}{8}$ в) -2 г) $\frac{1}{2}$

Решение:

Ще пресметнем по два начина:

$$\left(-\frac{(-4)^2}{2^3}\right)^3=\left(-\frac{16}{8}\right)^3=(-2)^3=-8$$

$\left(-\frac{(-4)^2}{2^3}\right)^3=\left(-\frac{4^2}{2^3}\right)^3=\left(-\frac{(2^2)^2}{2^3}\right)=\left(-\frac{(2^2)^2}{2^3}\right)^3=\left(-\frac{2^4}{2^3}\right)^3=(-2^{4-3})^3=(-2)^3=-8 \Longrightarrow$

$\Longrightarrow$ **Верен отговор:** а) -8.

Задача 12. (5 - 2009) Числото 54 040 е равно на сбора:

а) $5.10^4+4.10^3+4.10^2$ б) $5.10^4+4.10^3+4.10$

в) $5.10^4 + 4.10^3 + 4$ г) $5.10^4 + 4.10^2 + 4.10$

Решение:

54 040 $\Longrightarrow$

0 единици (0), 4 десетици (4.10), 0 стотици (0.10^2) , 4 хиляди (4.10^3) и 5 десетохиляди (5.10^4)

$\Longrightarrow 5.10^4 + 5.10^3 + 0.10^2 + 4.10 + 0$

$\Longrightarrow$ **Верен отговор:** б) $5.10^4 + 4.10^3 + 4.10.$

Задача 13. (6 - 2009)

Сборът $5.10^3 + 2.10^2 + 7.10^0 + 8.10^{-2} + 10^{-3}$ е равен на:

а) 527,081 б) 527,81 в) 5207,081 г) 5207,81

Решение:

$5.10^3 + 2.10^2 + 7.10^0 + 8.10^{-2} + 10^{-3} \Longrightarrow$ 5 хиляди, 2 стотици, 7 единици, 0 десети, 8 стотни и 1 хилядна $\Longrightarrow$ **Верен отговор:** в) 5207,081.

Задача 14. (7 - 2009)

Кое от равенствата НЕ е вярно?

а) $3^4.3^4 = 3^8$ б) $(4^3)^3 = 4^9$ в) $2^3.2^7 = 4^{10}$ г) $5^6:5^2 = 5^4$

Решение:

$\mathbf{3^4.3^4} = 3^{4+4} = 3^8$

$(\mathbf{4^3})^3 = 4^{3.3} = 4^9$

$2^3.2^7 = 2^{3+7} = 2^{10} \neq 4^{10}$

$\mathbf{5^6:5^2} = 5^{6-2} = 5^4$

$\Longrightarrow$ **Верен отговор:** в) $2^3.2^7 = 4^{10}$.

Задача 15. (8 - 2009)

Кое от твърденията е вярно?

а) противоположното на числото $\frac{1}{2}$ е $-(-0{,}5)$

б) $|a|$ е положително число за всяко рационално число a

в) 2,5 и $-2\frac{1}{2}$ не са противоположни

г) всяко цяло число е рационално

Решение:

Сред посочените твърдения, проверяваме дали всяко от тях е вярно:

противоположното на числото $\frac{1}{2}$ е $-\frac{1}{2} = -0{,}5 \neq -(-0{,}5) \Longrightarrow$ а) е грешно;

$|0| = 0 \Longrightarrow$ б) е грешно;

противоположното на числото 2,5 е $-2{,}5 \Longrightarrow$ в) е грешно

Остава само едно твърдение, което е вярно:

всяко цяло число е рационално, защото цялото число N е $\frac{N}{1}$, т.е. всяко цяло число може да се представи като обикновена дроб с числител N и знаменател 1.

$\Longrightarrow$ **Верен отговор:** г) всяко цяло число е рационално.

Задача 16. (22 - 2010)

Вярно е, че:

а) $|-3{,}14| = \pi$ б) $|\pi| = \frac{22}{7}$ в) $|-0| = -0$ г) $\left|-\frac{22}{7}\right| = 3{,}14$

Решение:

Числото π е безкрайна **не**периодична дроб и **не е рационално число.**

$|-3{,}14| = 3{,}14$ е рационално число, рационално число е и $\frac{22}{7}$.

Затова не са верни а) $|-3{,}14| = \pi$ и б) $|\pi| = \frac{22}{7}$.

Десетичната дроб 3,14 и обикновената дроб $\frac{22}{7}$ се използват често за приблизително смятане.

Не е вярно и

г) $\left|-\frac{22}{7}\right| = 3{,}14$, защото $\left|-\frac{22}{7}\right| = 3,(142857) > 3{,}14$

Остава само едно твърдение, което е вярно: в) $|-0| = -0$

$\Longrightarrow$ **Верен отговор:** в) $|-0| = -0$.

Задача 17. (9 - 2009)

На колко е равен сборът на всичките цели числа, чиято абсолютна стойност е по-голяма от 1 и по-малка от 3?

а) -4 б) 4 в) 2 г) 0

Решение: Ако $1 < |x| < 3 \Longrightarrow x = 2$ и -2.

Търсим сбора на числата - 2 и 2. Той е 0.

$\Longrightarrow$ **Верен отговор:** г) 0.

Задача 18. (10 - 2009)

Произведението $-25.(-3{,}126).(-4)$ е равно на:

а) 312,6 б) – 312,6 в) 3126 г) 3,126

Решение: $-25.(-3{,}126).(-4) = -25.(-4).(-3{,}126) = 100.(-3{,}126) = -312{,}6$

$\Longrightarrow$ **Верен отговор:** б) – 312,6.

Задача 19. (11 - 2009)

Стойността на кой от изразите е най-голяма?

а) 3,4 – 7,28 б) - 7,2 : 0,4 в) − 24.5 г) - 12,4 + 4,06

Решение:

а) 3,4 – 7,28 = - 3, 88 б) - 7,2 : 0,4 = -72: 4 = -18 в) − 24.5 = - 120 г) - 12,4 + 4,06 = - 8,34

$$-120 < -72 < -18 < -8{,}34 < -3{,}88$$

$\Longrightarrow$ **Верен отговор:** а) 3,4 – 7,28.

Задача 20. (12 - 2009)

Стойността на израза 5 – 5:2 е равна на:

а) 0 б) 2,5 в) – 2,5 г) – 7,5

Решение:

5 – 5:2 = 5 – 2,5 = 2,5 $\Longrightarrow$ **Верен отговор:** б) 2,5.

Задача 21. (13 - 2009)

Стойността на израза $-5{,}3.7 - 7.(-2)$ е равна на:

а) -51,1 б) 51,1 в) 23,1 г) – 23,1

Решение:

$-5{,}3.7 - 7.(-2) = -37{,}1 + 14 = -23{,}1 \Longrightarrow$ **Верен отговор:** г) – 23,1.

Задача 22. (8 - 2010)

$$6:(-2) - \frac{9}{4}.\frac{8}{3} =$$

а) − 9 б) $-\frac{84}{12}$ в) $\frac{84}{12}$ г) 9

Решение:

$6:(-2)-\frac{9}{4}.\frac{8}{3}=-3-6=-9 \Longrightarrow$ **Верен отговор:** а) – 9.

Задача 23. (14 - 2009)

За коя стойност на x е вярно равенството

$$3\frac{1}{2}+2x=-2\ ?$$

а) $\frac{3}{4}$ б) $2\frac{3}{4}$ в) $-2\frac{3}{4}$ г) $-\frac{4}{11}$

Решение:

$3\frac{1}{2}+2x=-2 \iff \frac{7}{2}+2x=-2 \iff 7+4x=-4 \iff 4x=-4-7 \iff x=-\frac{11}{4} \iff x=-2\frac{3}{4}$

$\Longrightarrow$ **Верен отговор:** в) $-2\frac{3}{4}$.

Задача 24. (19 - 2010)

Намерете x , ако $0{,}2x=-5$.

а) -25 б) -1 в) 1 г) 25

Решение:

$0{,}2x=-5 \iff x=-5:0{,}2 \iff x=-50:2 \iff x=-25 \Longrightarrow$ **Верен отговор:** а) -25.

Задача 25. (11 - 2010)

Намерете стойността на израза $2{,}5\,p-1{,}5\,q$ при $p=-4$, $q=2$.

а) -7 б) -9 в) 10,5 г) -13

Решение:

$2{,}5\,.(-4)-1{,}5.2=-10-3=-13 \Longrightarrow$ **Верен отговор:** г) -13.

Задача 26. (21 - 2010)

Срочната оценка е средноаритметичното от получените оценки през срока. Каква оценка трябва да получи за срока ученик, който през срока е получил една шестица и две тройки по математика?

а) 6 б) 5 в) 4 г) 3

Решение:

$\frac{1.6+2.3}{1+2} = \frac{12}{3} = 4 \Longrightarrow$ **Верен отговор:** в) 4.

Задача 27. (16 - 2009)

На колко е равно лицето на кръг с радиус 6 см, ако $\pi \approx 3{,}14$?

а) 113,04 см б) 18,84 cm^2 в) 113,04 cm^2 г) 34,68 cm^2

Решение:

$\left| \begin{array}{l} S = \pi.r^2 \\ r = 6 \\ \pi \approx 3{,}14 \end{array} \right. \Longrightarrow S \approx 3{,}14.6^2 = 3{,}14.36 = 113{,}04 \Longrightarrow$ **Верен отговор:** в) 113,04 cm^2.

Задача 28. (9 - 2010)

Колко сантиметра е обиколката на окръжност с диаметър 8 см?

а) $8\pi^2$ б) 16 π в) 8 π г) 64 π

Решение:

$\left| \begin{array}{l} C = 2.\pi.r = \pi.d \\ d = 8 \end{array} \right. \Longrightarrow C = 8\pi \Longrightarrow$ **Верен отговор:** в) 8 π.

Задача 29. (18 - 2009)

Ако страната на едно квадратче е 1 cm и π ≈ 3,14, то лицето на оцветената част е равно на:

а) 28,56 cm^2 б) 3,44 cm^2 в) 12,56 cm^2 г) 16 cm^2

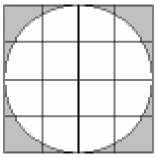

Решение:

Лицето на оцветената част ще получим като от лицето на квадрата извадим лицето на кръга. Квадратът е със страна 4 см и има лице 4 см .4 см = 16 кв. см, а кръгът е с радиус 2 см и има лице 3,14.4 кв. см.

Записваме 4.4 – 3,14.4 = 0,86.4 = 3,44 $\Longrightarrow$ 3,44 $cm^2 \Longrightarrow$ **Верен отговор:** б) 3,44 cm^2.

Задача 30. (19 - 2009)

Ако радиусът на окръжност е намален 2 пъти, то дължината на окръжността ще се намали:

а) 6 пъти б) 4 пъти в) 2 пъти г) 3 пъти

Решение:

$C_1 = 2.\pi.r$

$C_2 = 2.\pi.\frac{r}{2} \Longrightarrow C_2 = \pi.r \ \Longrightarrow C_1 = 2.C_2 \Longrightarrow$ **Верен отговор:** в) 2 пъти.

Задача 31. (20 - 2010)

По данните от чертежа определете лицето на петоъгълника *ABCDE* в съответните квадратни единици, ако *ABCE* е правоъгълник.

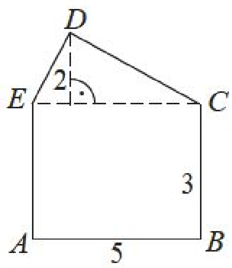

а) 30 б) 20 в) 17 г) 11

Решение:

Лицето на петоъгълника *ABCDE* е сбор от лицата на триъгълника *ECD* и правоъгълника *ABCE*, т.е. $\frac{1}{2}.5.2 + 5.3 = 5 + 15 = 20 \Longrightarrow$ **Верен отговор:** б) 20.

Задача 32. (21 - 2009)

Правилна четириъгълна пирамида има обем 75 cm^3 и височина 9 см. На колко е равна страната на основата на тази пирамида?

а) 5 см б) 5 дм в) 50 м г) 15 см

Решение:

Нека с *V*, *B*, *H* и *a* са съответно обема, лицето на основата, височината на пирамидата, страната на основата. Тогава:

$\left| \begin{array}{l} V = 75 \\ h = 9 \\ V = \frac{1}{3}.B.h \end{array} \right. \Rightarrow 75 = \frac{1}{3}.B.9 \Rightarrow B = 25 \Rightarrow a^2 = 25 \Rightarrow a = 5 \Rightarrow$ **Верен отговор:** а) 5 см

Задача 33. (14 - 2010)

Основният и околният ръб на правилна петоъгълна призма са равни. Колко квадратни сантиметра е околната повърхнина на призмата, ако периметърът на основата е 10 см?

а) 50 б) 30 в) 20 г) 10

Решение:

Страната на основите е 10 см : 5 = 2 см. Тогава и околния ръб е 2 см.

Околната повърхнина е съставена от 5 квадрата със страна 2 см.

Тогава лицето й е 5.2.2 = 20 квадратни сантиметра.

$\Rightarrow$ **Верен отговор:** в) 20.

Задача 34. (16 - 2010)

На кое геометрично тяло е развивката от чертежа?

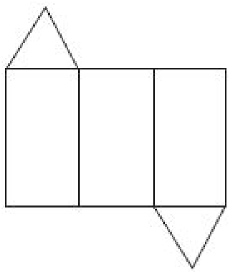

а) триъгълна пирамида б) четириъгълна призма

в) четириъгълна пирамида г) триъгълна призма

Верен отговор: г) триъгълна призма.

Задача 35. (17 - 2009)

Кое от числата 18; 21; 6 и 30 НЕ е брой на всичките ръбове на правилна призма?

а) 18 б) 21 в) 6 г) 30

Решение:

Ако основите са n –ъгълници ($n \geq 3$) тогава броя на основните ръбове е $2n$, броя на околните ръбове е n.Всички ръбове са $3n$, където n е най-малко 3 $\Rightarrow 3n$ е най-малко 9.

Тогава търсеното число е 6 $\Rightarrow$ **Верен отговор:** в) 6.

Задача 36. (20 - 2009)

Лицето на повърхнината (пълната повърхнина) на цилиндър с радиус 2 см, образуваща 60 мм е равно на:

а) 16π cm^2 б) 24π cm^2 в) 12π cm^2 г) 32π cm^2

Решение:

$$\left| \begin{array}{c} S_1 = 2.\pi.r.(r+h) \\ r = 2cm \\ l = h = 60\ mm = 6mm \end{array} \right. \Longrightarrow S_1 = 2.\pi.2.(2+6) = 32.\pi$$ ⟹ **Верен отговор:** г) 32π cm^2.

Задача 37. (15 - 2010)

Ако радиусът на цилиндър е $\frac{2}{3}$ от височината му, която е 6 см, то колко кубични сантиметра е обемът на цилиндъра?

а) 96 π б) 96 в) 144 π г) 144

Решение:

$$\left| \begin{array}{c} V = \pi.r^2.h \\ h = 6cm \\ r = \frac{2}{3}.h \end{array} \right. \Longrightarrow \left| \begin{array}{c} V = \pi.r^2.h \\ h = 6cm \\ r = 4\ cm \end{array} \right. \Longrightarrow V = \pi.4^2.6 \Longrightarrow V = 96\pi$$ ⟹ **Верен отговор:** а) 96 π.

Задача 38. (17 - 2010)

Какво е отношението на обемите на две кълба, едното с радиус 2 дм, другото с радиус 3 дм?

а) π:1 б) 4:6 в) 8 : 27 г) 2:3

Решение:

$$\left| \begin{array}{c} \left| \begin{array}{c} V = \frac{4}{3}\pi r^3 \Longrightarrow V = \frac{32}{3}\pi \\ r = 2 \end{array} \right. \\ \left| \begin{array}{c} V = \frac{4}{3}\pi r^3 \Longrightarrow V = \frac{108}{3}\pi \\ r = 3 \end{array} \right. \end{array} \right. \Longrightarrow \frac{\frac{32}{3}\pi}{\frac{108}{3}\pi} = \frac{8}{27}$$ ⟹ **Верен отговор:** в) 8 : 27.

Коментар: Отношението на обемите е $\frac{r_1^3}{r_2^3}$.

Задача 39. (18 - 2010)

Правоъгълен триъгълник с катети a = 3 cm, b = 4 cm и хипотенуза 5 cm е завъртян около катета a . Радиусът на получения конус е:

а) 5 см б) 4 см в) 3 см г) 1 см

Решение:

При завъртането около катета a, височината на получения конус ще е равна на катета a = 3 cm, а радиуса на основата – на катета b = 4 cm $\Longrightarrow$ **Верен отговор:** б) 4 см

Задача 40. (23 - 2010)

Тяло се движи със скорост 100 м/сек. Колко километра ще измине тялото за 1 час?

а) 3600 б) 360 в) 100 г) 60

Решение:

1 sek $=\frac{1}{60}$ min $= \frac{1}{60}.\frac{1}{60}$ h $= \frac{1}{3600}$ h 100 m $= \frac{1}{10}.1\ km = \frac{1}{10}\ km$

$S\ (km)$	$t(h)$
$\frac{1}{10}$	$\frac{1}{3600}$
x	1

$\Longrightarrow \frac{\frac{1}{10}}{x} = \frac{\frac{1}{3600}}{1} \Longrightarrow x = \frac{\frac{1}{10}}{\frac{1}{3600}} \Longrightarrow x = 360 \Longrightarrow$ **Верен отговор:** б) 360.

Задача 41. (24 - 2010)

В сок от кайсии отношението на плода към водата е 3:2. Колко грама плод се съдържат в 100 г сок?

а) 60 г б) 80 г в) 100 г г) 120 г

Решение:

От 3:2 $\Longrightarrow$ плода е $3x$, а водата $2x$ $\Longrightarrow$ сока е $3x+2x = 5x$

Ако сока е 100 г $\Longrightarrow 5x = 100 \Longrightarrow x = 20 \Longrightarrow$ плодът в 100 грама сок е 3.20 г = 60 г

$\Longrightarrow$ **Верен отговор:** а) 60 г.

Задача 42. (25 - 2010)

За два часа влак изминава 85 км. Километрите, които ще измине влакът за 5 часа са:

а) между 150 и 200 б) между 200 и 250

в) между 250 и 300 г) между 300 и 350

Решение:

$S\ (km)$	$t(h)$
85	2
x	5

$\Longrightarrow \frac{85}{x} = \frac{2}{5} \Longrightarrow x = \frac{85}{\frac{2}{5}} \Longrightarrow x = \frac{425}{2} = 212{,}5\ km \Longrightarrow$ **Верен отговор:** б) между 200 и 250.

Задача 43. (22 - 2009)

Кои отношения образуват пропорция?

а) 12 : 18 и 8 : 12 б) 5 : 9 и 4 : 7,4 в) 3 : 14 и 4 : 21 г) 8 : 9 и 7 : 8

Решение:

$\frac{12}{18} = \frac{2}{3}$ и $\frac{8}{12} = \frac{2}{3} \Longrightarrow \frac{12}{18} = \frac{8}{12} \Longrightarrow$ **Верен отговор:** а) 12 : 18 и 8 : 12.

Задача 44. (23 - 2009)

Автомобил изминава 250 км, като изразходва 15 л гориво. Разходът за 100 км е:

а) 6 л б) 37,5 л в) 60 л г) 0,6 л

Решение:

$S\ (km)$	*Разход гориво* (l)
250	15
100	x

$\Longrightarrow \frac{250}{100} = \frac{15}{x} \Longrightarrow x = \frac{15.100}{250} \Longrightarrow x = 6 \Longrightarrow$ **Верен отговор:** а) 6 л .

Задача 45. (15 - 2009)

Ако $2 : x = -4$, то x е равно

а) 0 б) -1 в) 5 г) $-0{,}5$

Решение:

$2 : x = -4 \Leftrightarrow \frac{2}{x} = \frac{-4}{1} \Leftrightarrow -4x = 2 \Leftrightarrow x = \frac{2}{-4} = -0{,}5 \Longrightarrow$ **Верен отговор:** г) $-0{,}5$.

Задача 46. (6 - 2010)

Ако

$$\frac{x}{-4} = 2{,}5\,,$$

то на колко е равно x ?

а) -10 б) $-0{,}625$ в) $0{,}625$ г) 10

Решение:

$\frac{x}{-4} = \frac{2{,}5}{1} \Leftrightarrow x = 2{,}5.(-4) \Leftrightarrow x = -10 \Longrightarrow$ **Верен отговор:** а) -10.

ЗАДАЧИ ЗА САМОСТОЯТЕЛНА РАБОТА

Задача 1. (*НВО за 7. клас,2020 г.*) През ноември цената на лаптоп била 1049 лв. За Коледа цената му била намалена с 10% от нея, а през януари била увеличена с 20% от новата цена. Цената на лаптопа (в лв.) след двете промени се изчислява с помощта на израза:

А) 1049 - 0,10

Б) 1049+ 0,20 . 1049

В) 1049 + (0,20 – 0,10) . 1049

Г) 1,20 .(0,90 . 1049)

Задача 2. (*НВО за 7. клас, 2018 г.*) Търговец транспортира ежедневно картофи и царевица от зеленчукова борса. За превоза на картофи разходите му са 100 лв. първоначално и по 20 лв. на всеки тон. За царевицата разходите му са 80 лв. първоначално и по 15 лв. на всеки тон. В понеделник е превозил 3 тона картофи и 4 тона царевица, а във вторник – x тона картофи и два пъти по-голямо количество царевица от картофите.

А) Пресметнете разходите на търговеца, които е направил в понеделник.

Б) Запишете с израз в нормален вид разходите на търговеца, които е направил във вторник.

Задача 3. (*НВО за 7. клас , 2010 г.*) Ако $a = -3$, то стойността на израза $a(a-1)-(a-2)$ е равна на:

А) 17 Б) 13 В) 5 Г) 1

Задача 4. (*от изпита след 7. клас, 2008 г.*) Стойността на израза

$$\left(1-\frac{1}{3}\right).\left(1+\frac{1}{4}\right).\left(1-\frac{1}{5}\right).\left(1+\frac{1}{6}\right)\dots.\left(1-\frac{1}{19}\right).\left(1+\frac{1}{20}\right)$$

е равна на:

А) 1 Б) $\frac{20}{21}$ В) 0,7 Г) 0,15

Задача 5. (*НВО за 7. клас , 2014*) Цената за пътуване с такси се определя по формулата $C = 1{,}20 + 0{,}80.k$, където k са изминатите километри, а C е цената в левове. От тази формула изминатите километри k за дадена цена C се определят така:

А) $k = (C-1{,}20):0{,}80$ Б) $k = (C+1{,}20).0{,}80$ В) $k = 0{,}80.C-1{,}20$ Г) $k = C:2{,}00$

Тема № 2

ТОЧНИ КВАДРАТИ

Всяко цяло число, което може да се представи като произведение от два равни множителя, които също са цели числа, наричаме **точен квадрат** (на английски език: **square number** или **perfect square**).

Точните квадрати на числата от 0^2 до 50^2.

0, 1, 4, 9, 16, 25, 36, 49, 64, 81, 100, 121, 144, 169, 196, 225, 256, 289, 324, 361, 400, 441, 484, 529, 576, 625, 676, 729, 784, 841, 900, 961, 1024, 1089, 1156, 1225, 1296, 1369, 1444, 1521, 1600, 1681, 1764, 1849, 1936, 2025, 2116, 2209, 2304, 2401, 2500, ...

Геометрична интерпретация:

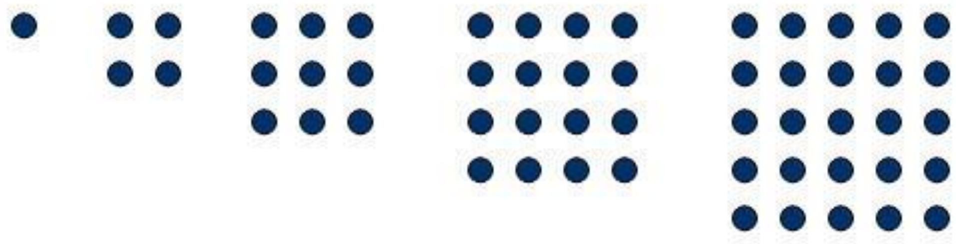

Точните квадрати имат за цифра на единиците 0, 1, 4, 5, 6 или 9.

В таблицата са посочени възможните цифри на единиците на цялото число x и съответните цифри на единици на x^2. Изчерпани са всички възможности:

x	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
x^2	0	1	4	9	6	5	6	9	4	1

Точните квадрати **НЯМАТ** за цифра на единиците цифрите 2, 3, 7 и 8.

НЯКОЛКО УВОДНИ ЗАДАЧИ

Задача 1. Докажете, че ако сборът на квадратите на две цели числа е число, което се дели на 3, то всяко от събираемите също се дели на 3.

Решение:

x^2	**1**	**4**	**9**	**16**	**25**	**36**	**49**	**64**	**81**
остатък при делението на x^2 на 3	**1**	**1**	**0**	**1**	**1**	**0**	**1**	**1**	**0**

При делението на 3 точните квадрати дават остатък 0 или 1.

Нека двете цели числа са a и b. Нека съставим таблицата

a^2/b^2	**0**	**1**
0		
1		

В първия хоризонтален ред са остатъците при делението на b^2 на 3, а в първия вертикален стълб - на a^2 на 3.

a^2/b^2	**0**	**1**
0	**0**	
1		

Ако и a^2, и b^2 се делят на 3, т.е. остатъкът е 0, тогава във втори ред, втори стълб записваме остатъкът от делението на 0 + 0 на 3, т.е. 0.

Ако a^2 се дели на 3, а при делението на b^2 на 3 остатъкът е 1, тогава във втори ред, трети стълб записваме остатъкът от делението на 0 + 1 на 3, т.е. 0.

a^2/b^2	**0**	**1**
0	**0**	**1**
1		

Пъпълваме таблицата и получаваме, че

a^2/b^2	**0**	**1**
0	**0**	**1**
1	**1**	**2**

Тогава остатъците при делението на $a^2 + b^2$ на 3 са 0, 1 или 2.

Това не е изненада ☺

По - важно е, че сборът от квадратите на a и b се дели на 3 само когато и двете числа се делят на 3.

Задача 2. Докажете, че ако сборът на квадратите на две цели числа е число, което се дели на 7, то всяко от събираемите също се дели на 7.

Решение:

x^2	**0**	**1**	**4**	**9**	**16**	**25**	**36**	**49**	**64**
остатък при делението на x^2 на 7	0	1	4	2	2	4	1	0	1

При делението на 7 точните квадрати дават остатък 0, 1, 2 или 4.

Нека 7 да дели $a^2 + b^2$, тогава от

a^2/b^2	**0**	**1**	**2**	**4**
0	**0**	**1**	**2**	**4**
1	**1**	**2**	**3**	**5**
2	**2**	**3**	**4**	**6**
4	**0**	**5**	**6**	**1**

установяваме, че остатък 0 се получава, когато и двете числа се делят на 7.

ЗАДАЧИ ОТ СЪКРОВИЩНИЦАТА НА СПИСАНИЕ МАТЕМАТИКА и СПИСАНИЕ КВАНТ

Задача 3. Нека n е естествено число, за което всяко от числата $2n + 1$ и $3n + 1$ е точен квадрат.

а) Да се докаже, че n се дели на 40.

б) Да се намери най-малкото естествено число n, за което числата $2n + 1$ и $3n + 1$ са точни квадрати.

Решение:

а) Последната цифра на число, което е точен квадрат, може да е 0, 1, 4, 5, 6 или 9.

Да разгледаме възможностите за последна цифра на n и във всеки от случаите да намерим последната цифра на $2n + 1$ и $3n + 1$:

n	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9

$2n + 1$	1	3	5	7	9	1	3	5	7	9
$3n + 1$	1	4	7	0	3	6	9	2	5	8

Виждаме, че числата $2n + 1$ и $3n + 1$ едновременно имат последна цифра 0, 1, 4, 5, 6 или 9 само когато n завършва на 0 или 5. Следователно n се дели на 5. Точните квадрати при деление на 8 дават остатък 1, 4 или 0.

Да разгледаме възможните остатъци на n при деление на 8 и във всеки от случаите да намерим остатъка при деление на 8 на $2n + 1$ и $3n + 1$:

n	0	1	2	3	4	5	6	7
$2n + 1$	1	3	5	7	1	3	5	7
$3n + 1$	1	4	7	2	5	0	3	6

Виждаме, че числата $2n + 1$ и $3n + 1$ едновременно дават остатък 1, 4 или 0 при деление на 8 само когато n дава остатък 0, т.е. се дели на 8. Така получихме, че n се дели на 5 и на 8, следователно и на 40.

б) Най-малкото кратно на 40 е самото 40 и за него

$$2.40 + 1 = 81 = 9^2 \text{ и } 3.40 + 1 = 121 = 11^2.$$

Следователно търсеното число е 40.

Забележка. В решението използвахме, че точните квадрати дават остатък 0, 1 или 4 при деление на 8. В това може да се убедим, като разгледаме възможните остатъци при деление на 8 на произволно число a и пресметнем остатъка на неговия квадрат a^2 при деление на 8:

a	0	1	2	3	4	5	6	7
a^2	0	1	4	1	0	1	0	1

От таблицата виждаме, че a^2 дава остатък 0, 1 или 4 при деление на 8.

По същия начин може да се докаже и твърдението, че последната цифра на a^2 е 0, 1, 4, 5, 6 или 9.

Задача 4. Да се докаже, че измежду всеки девет различни делители на 30^{100} могат да се изберат два, произведението на които е точен квадрат.

Решение:

Тъй като простите делители на 30^{100} са числата 2, 3, и 5, всеки от делителите на това число ще има вида $2^a \,.\, 3^b \,.\, 5^c$, където a, b иc са цели неотрицателни числа. Всеки от разглежданите 9 делители се определя от тройката (a, b, c).

На всяка от тези тройки съпоставяме тройката $(\bar{a}, \bar{b}, \bar{c})$, съставена от 0 или 1, като

$$\bar{a} = \begin{cases} 0, \text{ако } a \text{ е четно число} \\ 1, \text{ако } a \text{ е нечетно число} \end{cases}$$

Броят на различните тройки от 0 и 1 е 8 (те са 000, 001, 010, 100, 110, 101, 011, 111). Следователно на поне два от разглежданите 9 делители е съпоставена една и съща тройка. Това означава, че в разлагането на тези два делителя степенните показатели на 2 са с една и съща четност, степенните показатели на 3 са с една и съща четност и степенните показатели на 5 са с една и съща четност. Следователно в произведението на тези два делителя степенните показатели на 2, на 3 и на 5 са четни, т.е. произведението е точен квадрат.

Задача 5. Нека d е естествено число, различно от 2, 5 и 13.

Да се докаже, че от множеството {2, 5, 13, d} могат да се изберат две различни числа a и b така, че $a.b$ – 1 да не е точен квадрат.

Решение:

Ще докажем, че за всяко естествено число d поне едно от числата

$2.d\, -\, 1, 5.d\, -\, 1$ и $13.d\, -\, 1$ не е точен квадрат.

Ще използваме остатъците на точните квадрати при деление на 16.

Остатък на n	0	± 1	± 2	± 3	± 4	± 5	± 6	± 7	8
Остатък наn^2	0	1	4	9	0	9	4	1	0

От таблицата виждаме, че точните квадрати дават остатък 0, 1, 4 или 9 при деление на 16. (За по-кратко записване, остатък 15 сме заменили с остатък −1, 14 с −2 и т.н.)

Да допуснем, че за някое естествено число d и трите числа $2.d - 1, 5.d - 1$ и $13.d - 1$ са точни квадрати.

Число $2d-1$ е точен квадрат и е нечетно, следователно $2d - 1$ дава остатък 1 или 9 при деление на 16.

Това означава, че d дава остатък 1, 5, 9 или 13 при деление на 16.

В тези случаи да разгледаме съответните остатъци на $5d-1$ и $13d-1$ при деление на 16.

остатък на d	1	5	9	13
остатък на $5d - 1$	4	8	12	4
остатък на $13d - 1$	12	4	4	8

Виждаме, че в нито един от четирите случая не е възможно $5d-1$ и $13d-1$ едновременно да са точни квадрати, т.е. едновременно да дават остатък 0, 1, 4 или 9 при деление на 16. Полученото противоречие означава, че поне едно от числата $2.d-1, 5.d-1$ и $13.d-1$ не е точен квадрат.

Задача 6. Числото n е цяло и е точен квадрат. Сборът от цифрите му е 22, цифрата на стотиците му е 3, цифрата на десетиците е 7 и няма повтарящи се цифри в неговия десетичен запис. Да се намери най-малкото такова число. Отговорът да се обоснове!

Решение:

Точните квадрати завършват на 0, 1, 4, 5, 6, или 9. Освен това точните квадрати дават остатък 0 или 1 при деление на 4. Следователно търсеното число не може да завършва на 70, 71, 74, 75 и 79. Остава единствената възможност последната цифра да е 6. Тъй като числото завършва на 376, то се дели на 8 и тъй като е точен квадрат, се дели и на 16. Следователно цифрата на хилядите му е нечетна. Такова четирицифрено число със сбор на цифрите 22 няма. Петцифрените числа, които удовлетворяват горните условия, са 51376, 33376 и 15376. Най-малкото от тях 15376 е точен квадрат (15376 = 124.124).

ЧАСТ ОТ ЕДНА ЗАДАЧА ОТ НАЦИОНАЛНАТА ОЛИМПИАДА за 9. клас ПРЕЗ ФЕВРУАРИ 2020

Задача 7. Съществуват ли четири последователни естествени числа, всяко от които може да се представи като сбор на два (не непременно различни) квадрата на цели числа?

Решение:

Ако едно число е квадрат на естествено число, то или се дели на 4, или при делението на 8 дава остатък 1.

Ако едно число е представено като сбор на два квадрата, то при делението на 4 се получават остатъци 0, 1 или 2.

Сред четири последователни числа обаче само едно се дели на 4 с остатък 3.

Следователно НЕ съществуват 4 последователни числа, всяко от които може да се представи като сбор на квадратите на две цели числа.

При деление на 8, квадратът на едно число дава остатък 0,1 и 4.

Сборът от квадратите на две числа, при делението на 8 дава остатък 0, 1, 2, 4, и 5.

ЗАДАЧИ ЗА САМОСТОЯТЕЛНА РАБОТА

Задача 8. Кои са възможните стойности на цифрата на десетиците на число, което е точен квадрат и има за цифра на единиците 5?

Задача 9. Може ли сборът на 13 последователни числа да бъде точен квадрат?

Задача 10. Колко са тройките последователни естествени числа, сред числата от 1 до 100, всяко от които се представя като сбор на два (не непременно различни) квадрата на цели числа?

Задача 11. Нека m и n са две естествени числа, такива че $m + n$ е нечетно число.
Да се докаже, че $13^m + 13^n$ може да се представи като сбор на три точни квадрата;

Задача 12. Нека m и n са две естествени числа, такива че $m + n$ е нечетно число.
Да се докаже, че $13^m + 13^n$ не може да се представи като сбор на два взаимно прости точни квадрата.